Ч. 189. (9.749) Львів, четвер 22. серпня (9 ст. ст.) 1918. Рік XXXIX.

ДІЛО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ:
Львів, Ринок 18., II. пов.
Конто почт. щадн. 26.726.
Адреса тел.: „Діло—Львів".
Число телефону 565.
Рукописів редакція не звертає.

ПЕРЕДПЛАТА
в Австро-Угорщині:
місячно . . . . . 5·— К.
чвертьрічно . . . . 15·— „
піврічно . . . . 28·— „
цілорічно . . . . 56·— „
у Львові (без достави):
місячно . . . . . 4·— К.
чвертьрічно . . . . 12·— „
піврічно . . . . . 22·— „
цілорічно . . . . 44·— „
в Німеччині:
піврічно . . . . 28·— М.
цілорічно . . . . 56·— „
За зміну адреси платить ся 50 с.

Ціна оголошень:
Рядок петитовий, дрібнодрукований або його місце 80 с., в надісланім 1 К., в кронїчних 1·50, в редакційній части перед або за кожними 2 К. Некрологи 2 К. Своєї тексти другим подвійно. Оголошення на суботу і всякім подвійно.
Кестійні оголошення за особливим умовами.
Один примірник коштує у Львові 16 с. на провінції 20 с.

Видає: Видавнича Спілка „Діла". Начальний редактор: Д-р Василь Панейко.

Українські федералісти.

Львів, 21. серпня 1918.

Телеграф приніс учора зміст розмови, яку мав співробітник „Berliner Tageblatt'у" з президентом української ради міністрів Лизогубом про „дальше становище України до Росії" та в якій проведено сю думку, що „рішаючі круги України згодні булиб привести Україну до якоїсь державно правної звязи з „Росією" виключно тільки на основі переяславського трактату 1654 р. Мериторичне зводиться отся заява до двох пунктів: Україна принципіяльно зв'язується зі федерацією з Московщиною; 2) правною основою сеї федерації може бути тільки переяславська умова 1654 р. Приглянемося бливше обом сим тезам.

I.

Булоб несправедливо думати, буцім то принципіяльна прихильність ідеї федеративної тяги з Московщиною панує тільки в кругах теперішньої міністерської ради, або серед явних та скритих ворогів української національної ідеї; ні, є певний, що серед свідомих і щирих Українців є немало таких, які у здійсненню федеративної Росії бачать найкраще обезпечення національно-політичних та культурно-господарських інтересів українського народу. Не тільки в керуючій Україні, також у Галичині маємо „політиків", які живуть у полоні федеративної ідеї на сході. При сьому покликуються наші федералісти на: а) українську історію, б) сучасні федерації культурного світа.

Правда, ми привикли до того, що в арсенах історії забігають на зброєю всякі і найбільше протилежні напрями політичної думки, одначе не знаю, чи хто може в ній найти менше аргументів як українські федералісти. В дійсности федералістичні елементи в українській історії, то „rari nantes in gurgite vasto", а про федеративні основи української історії не може бути просто мови. Се що старі українські історики називали федеративними початками старинної Руси, то вчасти непорозуміння, вчасти свідома тенденція.

Під впливом англійських пуританських ідей XVII в. і французької передреволюційної фільософії XVIII в. гнали російсько українські історики XIX (sic!) віку від „Історії Русов" до Антоновича федеративних принципів в історії людства і народів і такі „начала" найдено — в аристократичних на лад німецький уладжених північно-руських містах Новгороді і Пскові XIII і XIV в. Поза тим нема у старій історії східної Европи нічогісінько з федеративних основ. Після проблески федеративної думки серед козацтва (Запорожців) виводяться з польського жерела (шляхотська ідеольогія); ся думка й не скристалізувалася ніколи ясно.

В XIX в. окрім тільки Кирило-Методиївське братство було висловом федеративної ідеї, одначе воно ніякий продукт реального життя, а тільки теоретичного міркування під впливом згаданих вище перестарілих уже англійських і французьких ідей. Не дарем же ідейним батьком братства був Костомаров (родом не Українець), що написував стілько монографій про нелегітимні федеративні начала древної Руси! Воно і зовсім зрозуміле. В українській історії не могла розвинутися федеративна ідея, в основі своїй консервативна й аристократична, бо про всяк сі історії здебільшого не було що консервувати, а в дусі федерації лежить охорона набутих прав, а не здобування нових.

В нашій історії маємо тільки оден федеративно консервативний чи автономний рис, а се у гетьманщині. Жерело його не в переяславськім трактаті, а в боротьбі козацького панства проти централістичних модерних реформ Петра В., Катерини II. тощо, в боротьбі, яка на сього одержувала ліберальну закоханку (пор. шляхотські повстання і рухи в Польщі, Угорщині, Швеції і т. ин.) Переяславський трактат став тоді тільки керницею морального одвагу в сій боротьбі; а що ся криниця була дуже мілка й убога на воду, тож і ціла боротьба скінчилася повною невдачею, навіть без драматичної обставини.

II.

Не сильнійше відмирає ідеольогію українських федералістів погляд на сучасні федерації культурного світа. Після старинних Греків, які високо розвинули ідею автономії і федерації (специяльно аристократичні Дорийці, коли демократичні Іонці схилялися до централізму) се верно війшло буйно серед германських племен, почавши від ранніх середніх віків (романським народам ся ідея чужа), і сьогоднішні головні федерації без виїмки то безпосередний або посередний продукт германського духа: Німеччина, Австро-Угорщина, Швайцарія, Велика Британія, Злучені Держави П. А., Канада, Австралія, Південна Америка і т. ин. (Мехіко, Бразилія і т. ин. то копії півн. амер. унії).

Бачимо, що окрім Австро Угорщини названі тут краї з однаковим культурно-племінним характером та однаковими умовами господарського життя (в Австро-Угорщині обєднює головно династія). Дальше бачимо, що жадна з сих федерацій не розвинулася з одноцільної, сцентралізованої монархічної держави, тільки побудовані були від самого початку на федеративних основах, монархічних або републиканських. Вкінци бачимо, що у хвилі вложення федерації кожда частина її входила у звязь із тихішим-сим набутих і ваконуваних прав та обезпечувала собі непорушність їх.

Все те річи, які нічим чином не пристають до Росії. Нема тут ґеоґраф іної й господарської одноцільности, навпаки панує велика суперечність економічних інтересів; нема тут племінної єдности й культурної рівномірности, навпаки усюди національне і культурне поневолення; ґенеза й історичний розвиток Росії — се заперечення всякого федералізму й автономії; окрім Финляндії і Московщини ні одна частина б. Росії не має готових з органичного життя розвитик форм політичного життя і т. ин. Федерація збудована з такого матеріялу була б історичним unicum. Тому даремні надії. Росія або буде такою, якою була доси, себто централістичною, націоналістичною і монархічною, або її не буде цілком; все инше булоб бастардом невдібним до життя.

III.

Для мене непорозуміла річ, як свідомі Українці можуть добачувати якісь користи в імаґинарній всеросійській федерації. Чи мало їм ще 264 літної науки? Невже вони дурять себе, що московський централізм — то прояв самого тілько царського духу а не національного духа Московщини? Невже вірять вони, що Україна більше заробить економічно на Московщині, ніж ся на Україні? А національно-культурно! Нехай станеться чудо і московське громадянство радіє від щирого серця розвиткови української національної культури: літератури, науки, штуки, шкільництва, інституцій і т. ин., то чи в силі ся молода культура видержати вільну конкуренцію з московською, яка жила і росла проковк віків соками всіх народів імперії, а найбільше українського?

Се неправда, буцімто тілько адміністраційні утиски спиняють розвиток національної культури; боротьба за істнування і перемога сильнійшого панують на сьому полі так само як усюди на світі. І як промислово слабший край ратуємо від економічного задавлення з боку сильного сусіда охоронними митами, так само й молода і слабосильна культура якогось народу мусить бути хоронена від стихійного заливу (не кажучи вже свідомого підбою) другої сильнійшої. Такою охороною є тільки і виключно тільки державний кордон. Специяльно між Україною і Московщиною. Бо конкурувати з українською культурою не тільки розвита культура Москви і Петрограду тощо, а й московська культура Київа, Одеси, Харкова і т. ин. Заки Українці доведуть свою національну культуру до такого степеня розвитку, щоби вона могла своїми власними силами з успіхом конкурувати з московською, на се потрібно дуже енерґійної і систематичної праці кількох поколінь при повнім технічнім відмежованню від московської. Історія дала нам повне право до сього: ували в 1863 і 1876 року, якими зроблено тамерлановi спустошення в духовім житю українського народу не то оправдують, а просто домагаються так довгого відрубання від Московщини, доки українська культура, доцільно плекана і хоронена, не дорівнає московській. Се може статися не раньше 2—3 поколінь людських.

Тоді і лише тоді можна буде взяти під розвагу ідею федерації, як що буде ще хто жити на Україні, що пійметься на сю примару. А покищо кождий свідомий Українець мусить з'ясувати собі, що тільки повна політична незалежність, державна самостійність може довести до кінця (недокінчений історією) процес індивидуалізації української народности й усамостійнення української національної культури; прикладатиж рук до повороту на старий шлях значить гратися питанням: бути — не бути... Се певне, що всі вороги України, української культури, мови і душі бажають федерації з Московщиною в тій цілі, що нам невдовзі зробять повну національну смерть або заведуть до ролі Провансальців, Неаполітанців, долішніх Німців тощо.

(Конець буде). С. Томашівський.

„П. Гетьман має мовчати..."

Поляки про події Галичини, лінію Буга і т. ин.

Львів, 21. серпня 1918.

Навівши за вчорашнім „Діном" пояснення київських часописів про становище Гетьмана до „штуки" гр. Форгача в справі уневажнення берестейської угоди в справі поділу Галичини, близька правительственного жовоба львівська „Gazeta Poranna" підчиняє до таких цікавих уваг на адрес Гетьмана:

„Якби навіть так і було, себто як навіть „пан гетьман" (в знаках наведення) не відступив від поділу, то нічого з сього не виходить. Бо добре відомо, що „пан гетьман" має небагато до балакання. З кождим днем менше..."

*

Краківський „Час", величаючи в понеділковім числі гр. Буриа за „успіх політичний", який полягає на тім, що йому вдалося відложити безпроволочне рішення польського питання в змислі Німеччини (Польща без Галичини, в тісним союзі з Німеччиною, з архикн. Карлом на чолі), оповідає між ин., що Німеччина обіцювала Полякам за згоду на таке рішення: „відкриття певних можливостей розширюватися на Сході, лінію Буга" і т. и.

Коли Німеччина, мовляв, обіцювала Польщі українські землі Холмщини, Підляшя, а може й Волині, то що обіцювала їй натомість Австро Угорщина? Відповідає „Час":

„Задля встановлення великої Польщі цісар Карло має виступити посередником між Поляками й Українцями, себто він числиться з потребою (!) прилучити Галичину до Польщі, при запевненні „Русинам" національної автономії."

Колиб вірити „Часови" на слово, то требаби тільки чудуватися дуже особливій ще

дроті обох сторін: кожда з них обіцює Полякам добра, які належать кому иншому — українському народови.

Скликання фінансової комісії.

ВІДЕНЬ, 20. серпня. Комісія фінансова Палати послів буде скликана на день 10. вересня. Да денним порядку: продовження дебати над правительственним предложенком про податок від вина, трете читанье предложення про податок від шумуючих вин, трете читанне предложення про податок від вугля, трете читанне предложення про споживчу оплату від цукру, дебата над предложением в справі зарібкового і грунтового подяду.

З італійського боєвища.

ВІДЕНЬ, 20. серпня (Ткб). Урядово:

В ночи на 19. с. м. виконали наші наступні війска успішний вигад на ворожі становища на південь від Сассо Россо. В области Асольоне відперто італійські стежні відділи.

Дальша офензива антанти.

Німецьке повідомлення з 20. серпня вечером доносить: Між Оавою і Есною розпочалися сильними наступами дня 18. і 19. від кількох днів ожидані проби Французів, аби перелякати наш фронт. По дуже завзятій боротьбі зломано перший ворожий наступ в наших становищах.

У французькім повідомленню з 19. с. м, читаємо: Між Маш і Оавою посуваємося вперед. Протягом дня наші війска мико завзятого опору неприятеля заняли Bressignecres і дійшли до західного краю Lassigny. Далі на південь вдалося нам війти з ліса Thiescourt. На нашім правім крилі заняли ми Pampiez і посунулися аж по Dessilincourt. На північ від Есни розширили ми наші успіхи і заняли село Mossain. Число полонених взятих в сих боях від вчора виносить 2.200.

Англійське повідомлення з 20. с. м: Сьогодня рано 10 армія перейшла знов до наступу між Оавою і Есною на фронті широкім на 10 миль. Поступи добрі. В наступі посунулись ми на 2 милі вперед. Дотепер взято 500 полонених. Армія посувається на терені здобутім Французами під кінець минулого тижня.— Бюро Рейтера додає, що сей скружаючий рух може вневолити Німців до відступу аж по Chemin des Dames.

Пята вимова кампанія.

БЕРНО, 20. серпня. Французькі дневники доносять, що німецький західний фронт скріпився, бо німецька команда стягнула значні резерви.

Американська преса заявляє, що війна скінчиться аж на весні 1919 р., коли ген. Фош матиме до розпорядимости над три міліони Американців.

Кн. Радивилл тільки інформував.

ВАРШАВА 20. серпня 1918 (Ткб). Послідне число „Monitor-a" містить слідуючий урядовий комунікат: Директор державного департаменту кн. Януш Радивилл вернув в суботу вечером з Берліна в головної німецької кватири. В неділю і понеділок складав звіт з своєї подорожі регенційній Раді і Раді міністрів. Кн. Радивилл був на авдієнції у цісаря Вільгельма і того самого дня зложив візити канцлерови Гертлінгови і ген. Людендорфови. Крім сього відбув кілька конференцій з генеральним секретарем фон Гінце. Подорож кн. Радивилла, о скільки ходить про політичні справи, мала характер на скрізь інформаційний. Крім сього кн. Радивилл предложив ряд постулятів в справі обняття польським правительством адміністрації краю. Як само собою розуміється, з приводу інформаційної подорожі не зайшло ніяке основне політичне рішення, передовсім подана в деяких газетах погодоска, начеб на польський престол пропоновано кількох кандидатів, не є згідна з правдою.

Лизогуб про положення на Україні.

ВІДЕНЬ, 20 серпня (ТКБ). „Берлінський кореспондент дневника „Neue Fr. Presse" мав нагоду говорити з українським президентом міністрів Лизогубом, який від суботи перебуває в Берліні. Його принято не тільки в уряді для заграничних справ, але він зложив також візити в австро угорському амбасадорови в Берліні послам турецькому і болгарському і цілому рядови заступників неутральних держав.

Завданнє, яке він має сповнити в Берліні відноситься до ратифікації берестейського договору, і має за ціль в першій мірі вияснити спеціяльні питання, які повстали наслідком сего договору. Тут належить в першій мірі справа границь, а саме ходить не тільки о західну границю, а також о північну отже о границю від Росії. Переговори з Росією, які відбувають ся в Київі, ведуться з добрим успіхом.

Тепер працюється горячо над внутрішною організацією молодої держави. В короткім часі правління гетьмана видано не менше як 260 законів, які відносяться до усіх областий політичного і господарського життя. Предложення потверджувала рада міністрів і потверджував гетьман. Будучий парлямент мати-ме право сі закони провірити і евентуально змінити. Під сю пору випрацьовано виборчий закон до сільських і міських громад; виборчий закон до парляменту буде далеко йдучий, одначе все таки мати-ме деякі обмеження що-до віку і плачення податків. Виборче право одержить кождий горожанин, який перебуває що найменше оден рік в місци замешкання і платить які не будь податки. Активне війско не має виборчого права.

Утворення української територіяльної армії поступає швидко вперед. Є намір зложити 8 корпусів, обовязок військової служби є загальний і зачинається з 20-тим роком життя. Проект військового закона передвиджує двоялітну військову службу.

З господарськими справами не має виїзду Лизогуба нічого спільного. Тимчасовий господарський договір між Україною і Німеччиною та Австро Угорщиною, який скінчився в липни, продовжено провізорично до 31. серпня. Комісія, яка складається з заступників згаданих держав працює над тим, аби сей тимчасовий договір перемінити в трівкий. З української сторони бере участь в сих переговорах міністр торговлі Гутник.

Жнива на Україні є ліпші як середні. Вони випалиб ще ліпше, колиб не було пошуки на весні. Відчувається також брак робітників. Розділ сьогорічних жнив відбувається через центральну організацію в Київі, до якої мають заступники усіх інтересованих держав. Організація ся має при розділі необмежену власть. Найважнійші средства пожиткі сировіці як збіже, цукор, скіра і спіритус є на Україні державним монополем.

Про шкільну справу на державній Україні.

Львів, 21. серпня 1918.

По наладженню першого адміністраційного апарату, найбільш пекучі потреби молодої української держави є три: поставлення армії, пригідне для селянства вирішення земельної справи й установлення як найгарнійшого шкільництва на Україні.

Коли що до перших двох справ бачимо з радістю, що прецінь раз безглуздє доктринерство починає поволі уступати здоровій думці, то в цій третій справі овид ще дуже кумарний. Недавненько вичитали ми в часописах від куріоз, що український нарід мати-ме в своїй державі тільки два, до того ще неповні університети. Подумаймо тільки: державний нарід, що творить 80 відсотків населення у своїй рідній державі! Тимчасом за 15 и відсотками Москвичів і з московщених наших чужинців залишаються три повні університети й декілька инших вищих шкіл, технічних, господарських тощо! Українські середні школи десь там і сям виникають, та головно приватні, всі инші середні школи лишаються й на далі московськими. Народні школи мають бути українські — так звані. Більшість народніх шкіл по Україні тих церковні. Автокефалії української церкви за московськими й змосковщеними галапасами, яким тягедять наче болячці й чирякови, не переведено. Якаж це буде українізація народніх шкіл на омофором московських поліп-чорносотенців?

Поневолі тиснуться всякому свідомому українцеві на уста пекучі Франкові слова: „Від стиду, що найдальших нащадків палити-ме, заснути я не можу!"

Коли не буде як найскорійше поставлена сильна армія, коли не буде вирішена як слід земельна справа — прийде скоро кінець українській державі. Це певне. Та не менше певне це, що хочби й дві перші умови були виповнені, Україні недовгий вік, як що справа освіти не піде так як треба. До речі сказать — це буде навіть неможливо мати гарну армію й упорядковані земельні відносини, коли не буде на Україні високої народньої освіти!

Якаж вона має бути? Як її будувати?

Відповідь одна: На величніх основах нашої людової культури і на західно европей-

З варварств XX століття.

Мистецькі скарби Київа, що потерпіли в 1918 році.

(Ф. К.) *Відень, 18. серпня 1918.*

Скільки скарбів мистецтва, памяток старовини знищено зовсім або ушкоджено в нинішній всесвітній війні! Богато пропало їх у Бельгії, ще більш у Франції, немало в пограничних краях австрійсько-італійських, на Балкані, в Румунії, в Польщі, Литві, Прибалтійських краях, не згадуючи вже про властиву Росію, де викликана воєнними невдачами революція дуже скоро виродилася в правдиві орґії варварства півдиких мас.

Не оминула руїницька повінь і українських земель — по обох боках кордону. Скільки скарбів мистецтва і памяток старовини знищено, ушкоджено, або вивезено зі Східної Галичини, Буковини й Угорської Руси в рр. 1914 до 1917, в часі побуту в них російських військ, се ледви чи можна буде навіть коли-небудь ствердити при відомому відношенню нашого громадянства до сього роду річей.

Ще гірше стоїть справа під сим оглядом в державній Україні. Як довга й широка, представляє вона нині, головно на провінції, одну велику руїну — творів мистецтва, памяток старовини, музеїв, архивів, бібліотек, взагалі публичних і приватних збірок, з яких подекуди не остало й сліду. Руйнували одинаково — чужі й свої: нездикі московські, большевицькі банди й темні українські селянські маси.*).

Не пощадив ангел руїни й самої столиці України — старовинного Київа. Підчас памятного наїзду московських большевиків на Україну мистецькі скарби й памятки старовини Київа не один раз були виставлені на велику небезпеку й понесли значні ушкодження. Підрахунок сих ушкоджень зробив молодий київський історик мистецтв Ф. Ернст у своїм рефераті п. н. „Мистецькі скарби Київа, що потерпіли в 1918 році", який дня 9. с. м. виголосив на засіданню київського Товариства дослідників мистецтв.*)

Перш усього п. Ернст зупинився на ушкодженнях старовинних і мистецьких будівель Київа в дні бомбардовання столиці України большевиками в січні с. р. Він вказав, що найбільш потерпіли райони Печерська, Старого города і Педагогічного Музея, де засідали Українська Центральна Рада. Поріжнуючи, мало потерпів Поділ. Відтак референт на основі офіціяльних даних й особистих оглядин подрібно знайомив з ушкодженнями кождого будинку з'окрема. І так:

В Никольський собор трафило 35 гарматних куль, в його дзвіницю—35, у Велику Лаврську церкву — 7, у старий костел — 10, в Андріївську церкву — 3, в Десятинну — 4, у Золоті Ворота (!) — 5, Педагогічний Музей — 7 і т. д. і т. д.

Спеціяльну увагу звернули на себе слова референта про гарматні кулі, що трафили в Софійський Собор (!!) й які мало що не ушкодили знаменитої Нерушимої стіни й про ушкодження в Михайлівському монастирі, де мало що не була збурена головна копула центрального храму.

Дальше референт познайомив зібраних з неоцінимими збірками української старовини проф. Кричевського і проф. М. Грушевського, які згоріли в домі проф. Грушевського, збомбардованому большевиками, і з розграбленими большевиками галерією образів і колекцією М. Терещенка.

Вкінці п. Ернст говорив про ушкодження памяток старовини і мистецтва вибухом на Зірниці й згадав про инші небезпеки, на які були виставлені мистецькі скарби Київа.

Реферат п. Ернста вислухали зібрані з великою увагою й інтересом.

*) Недавно київське „Відродження" принесло опис такої руїнницької орґії на Волині в статті п. н. „Гаю старовина".

*) „Голосъ Кіева" з дня 13. н. ст. серпня с. р.

ських вірших, черпаних з чистих джерел, при цілкотім понехаюню „російської культури!"

Це послідне — та найважнійше. Скільки то терпенів приходиться чути в українських уст, читати в українських часописях про велич „російської культури"? Яка „благовійна" пошана серед по Україні для неї! І колиб ця пошана була така як перед чумою — помішана з острахом! Куди там! Ця пошана Українців до „російської культури" помішана коли не з любовю, то бодай з прихильністю. Це любов алькоголіка до змінного, морфініста до любої отруї. І коли ми вірвемо на нашу свідому, на нас самих, то знайдемо, що не що инше, а саме ця шалена нам московська „культура" зробила нас такими, такими ми є... Хочемо світя по цілому світу вимести а в нашій рідній хаті воно стоїть лежить: та ще й чужі його поробили...

Московська матеріяльна культура сеж нічо тільки мізерне шкандибання за західно-европейською матеріяльною культурою. Умова московська культура, їзнь наука, література, мистецтво не велика (бо велика була держава) мисо отруї для українського народа. Є виїмки та їх так мало, що вони тільки потверджують правило. Не хочу говодитись над примітивізмом, основним почуттям москалі, ганісвлеєм індіферентизмом і иншими „благами", якими надіяюе нас „велика російська культура". Вже й так починають за збручем поволі люде прозрівати. Недалека хвиля, коли всі свідомі Українці прозріють.

Ось тому то московські школи, що є головними розсадниками „російської культури" не можуть дишатися в українській державі. Не кажу, щоби всі мали відразу щезнути. Скільки відсотків на якій небудь із українських земель може москалів, стільки нехай лишиться відсотків московських шкіл. Нехай їх буде 15 навіть 20 відсотків! Алеж зрозуміймо, що кожна надежа не злечив, поповнюваний не українським народом сімою українською державою!

Та нетільки московська мова по школах України небезпечна українському народові, не тільки „культура", що шириться на цій мові, але також московська система сплюлювання молодіжі й народу. Чи можливе булоб таке поширення всілякого доктрінерства на Україні, колиби московська школа давала дійсне знання а не якийсь нероденний його суроват? Полишім Московщину, нехай вона дальше спасається доктрінерством, воно їй все було питоме-й не вспасить. Та ми від його пропадемо!

Non scholae, sed vitae discimus! Треба Україні дати як найскоріше добре шкільництво, щоб як найшвидше добути її нарід із цеї страшної теряни в яку її загнали московський уряд і московська культура. Ту треба скоро діяти, бо всяка проволока грозить великими небезпеками. Здається нам, що ось яка програма будиби під нинішний час доволі доцільна.

Повинно бути чотири ступені школи й науки на Україні: початкова школа, народня або низша школа, середня школа, вища школа. Початкові українські школи повинні бути по всіх місцевостях України негайно заведені. Шкільний примус є доконечний. Наука в початковій школі повинна тривати чотири роки й відбуватися в матірній мові учеників і учениць, без научування якої небудь иншої мови. Коедукація на сім ступени дуже бажана. Всі початкові школи мусять бути державні, виїмки можуть бути тільки дуже нечисленні.

При кожній початковій школі повинен обовязково вестися курс для дорослих анальфабетів. Їх треба всіми способами заохочувати до науки грамоти, инакше цей страшний відсоток безграмотних — 90% буде ще довго висіти над Україною немаче страшна зморя для нас, чужинцем-же на глум!

Курс низших, народних шкіл повинен теж бути чотиролітний і примусовий для кождої української дитини. Низших шкіл повинно бути три типи. Теоретична научна основа повинна бути у всіх рівна, таксамо у всіх повинна викладатись одна світова мова: німецька, французька, чи анґлійська. Низші школи по селах повинні мати без виїмку господарсько-лісничу закраску, низші школи по містах повинні мати дві закраски. В однім повинна бути закраска торговельно-промислова, в другому більше теоретична. Гімназія з наукою латинської мови.

Низша школа повинна дати українській молоді хоч не тисоче та заокруглене виобразовання. Наука української мови повинна становити центр усього. Та від першої до останньої клясе мусить бути учені: одна світова мова, історія, географія, природничі науки, рисунки. Латинська мова в низшій гімназії відповідає провинціональній науці в инших міських і хліборобських школах.

Коедукація не всюди ні на нім, ні на середній школи бути в успіхом переведена. Ту до... а перевішність.

Середні школи на Україні повинні мати бо... ників, та обіймати всі посполу чотиролітний курс науки з приблизно однаковим її рівнем. Думаємо, що головні типи повинні бути ось які: гімназії (з грекою), реальні школи (з другою світовою мовою), учительські семинарії, хліборобські, лісові, рільничі, технічні, морські, торговельні школи. Тут, як і в низших школах муситься відразу зірвати з дотеперішньою московською системою і прийняти німецьку, в части французьку систему. Шкільна плата, форма, поліційне виховання мусять щезнути. Натомість усі з'усилля мусять йти в тому напрямкови, щоби дати поледі як найбільше позитивного знання.

Всі вищі школи повинні обіймати пятилітний курс науки й бути спільні для молоді обох полів. Думаємо, що кількох типів цих шкіл не треба заводити, вистарчить два: університети для теоретичного обгрунтування, технічні академії для практичного. Треба тільки збільшити на технічних скількість факультетів. Так університети, як і технічні академії повинні бути всі державні та вповні автономні, так як се бачимо в Німеччині. Держава повинна раз дати їм статут тільки тоді мішатись у справи вищих шкіл, коли бачить безпосередну небезпеку для себе або для державного народу. Скількість університетів треба негайно помножити, що найменче до десяти. Німеччину двигнули до її нинішної потуги головно університети.

Тільки не треба в цім поспіху робити помилок, обнижаючи науковий рівень професорів. Дивуємося, чому вже тепер не бачимо пару тисячів молодих українських адептів науки як збираються в далеку дорогу, набиратися знання в Західній Европі...

НОВИНКИ.

Львів 21. серпня 1918.

— **Премієр Лизогуб** виїхав 15. с. м. до Берліна в близше нам невідомій місії політичній.

— **Новий військовий перегляд?** „Oest. Morgenzeitung" доносить в телеграмі з Відня, що в парляментарних кругах ходить поголоска, що команда армії мимо заперечення, оголошеного в минулім тижни, задумує зарядити перегляд усіх16 річників від 21. до 36. року життя.

— **Цензура листів за границю.** Для приспішення цензури листів, які висилається за границю доволено, щоби призначені для висилки за границю кореспонденції в пильних справах, були висилані прямо до приналежної цензури. Такі листи належить вкладати до червоної коперти, заадресовати до властивої цензури для заграниці і подати назвиско і місце замешкання висилаючого. Тепер установлено слідуючі цензури: 1. для обороту в Швайцарією військова цензура в Feldkirchen, 2. для обороту з краями: Люксенбург, Голяндія, Данія, Швеція, Норвегія, Курляндія, Інфлянти, Естонія, Фінляндія, військова цензура в Тешині над Лабсю, 3. для обороту з Україною військова цензура Львів 2. 4. для обороту з Іспанією, Індіями нідерляндськими, балканськими краями і Сходом— Відень I („Auslandstelle") для листової і грошевої почти.

— **В справі санітарної помочи.** З огляду на те, що богато місцевостий, а навіть деякі цілі повіти східної Галичини не мають ніякої санітарної опіки, а недуги пошестні починають знова поширатись, Митр. Комітет Ратунковий просить усі повітові організації, щоби безпроволочно подали йому до відома: 1. Котрі санітарні округи доси ще не обсаджені лікарями, 2. чи там де є окружні лікарі йде як слід санітарна опіка, чи є аптика, шпиталі, бараки для недужих, і належна поміч і обслуга. А знова М. К. Р. просить усіх лікарів Українців, що повнять військову службу, щоби зволили подати безпроволочно свої адреси, (імя, назву ранґу і відділ, при якому служать). Йде о організацію санітарної акції в краю. Від Виділу М. К. Р. Львів, ул. Бляхарска ч. 9. О. Боцян Епископ, о. Ст. Гаврилюк, за секретаря.

— **П. др. Ярослав Олесницький** нам пише: Приїхавши вчера з Італії, де повню військову службу, довідався я про поміщену в ч. 173. „Діла" новинку в справі парцеляції Ізаня, а саме в наведенім мого назвиска, як сего що іменем товариства „Земля" продав там 300 моргів грунту Полякови. — Здивувано мене передовсім поміщення сеї новинки в загалі — тому, бо ся сама справа була вже порушена в ч. 114. „Діла", в маю с. р., а в ч. 116. дирекція „Землі" основно спростована і пояснена. Не підносячи претенсії до якихсь надзвичайних заслуг, одно можу спокійно кождому сказати, що через кільканайцять літ, будучи і на провінції, а потому у Львові старався я все по силам працювати для свойого народу, не зважаючи на особисту користь, а противно часто зі шкодою особистих інтересів. Що до самої справи, то як вже згадано, пояснена она вже вістала в ч. 116. в 26. мая. До новинки в 2. серпня додати хиба ще з натиском належить, що безумовно неправда, щоби тих 300 моргів хотіли були купити наші люде, що противно поміжмо всяких старань Тов. „Земля" і готовости віддати їх за значно низшу ціну, купця не було можна знайти, що все посвідчити також може місцевий парох О. Ковловський. — Др. Ярослав Олесницький.

— **Подорож міністра „для Галичини".** Міністер для Галичини др. Галецький приїхав 19. серпня рано до Тарнова вівтак до Ряшева, а 20. серпня рано приїхав до Львова. На двірци повитали міністра віцепрезидент ц. к. намісництва В. Децикевич, директор поліції др. Райнлендер, заступник директора залізниць Барвіні ин. Від 10. год. приняв на авдієнції гр. Пінінського, містопрезидента намісництва Децикевича, шефа президіяльного бюра намісництва гр. Водзіцького, Пілята, репрезентантів рами шкільної Бернадзіковського і Яля, радників двору Залеського Матіева, Майхровича і ин. О год. 1. попол. був на приняттю у правительственного комісаря Львова дра Стесловича, а в середу рано відїхав до Перемишля і Ярослава.

— **Сходини львівського „Відділу окр. Взаїмної Помочи учительської"** в справі „консуму" учительського, заліцюованого Р. Ш. К. відбудуть ся дня 1. вересня с. р. о год. 11. передпол. в школі ім. Шевченка ул. Мохнацкого 12. Члени і нечлени повинні у власній справі безусловно явитись. — За Виділ: А. Зелиний, голова, І. Петровова, секретар.

— **Вписи до учительської семинарії, школи виділової і народної С. С. Василіянок в Станиславові** відбудуть ся дня 2 і 3. вересня, від год. 9—12. і 4—6. Шкільний рік розпічнеся спільним Богослуженем, дня 4. вересня о год. 8., опісля хутко відбувати іспити вступні і поправні, правильна наука розпічнеся 5. вересня. Оплата місячна в семінарії виносить 30 К, до школи виділової 15 К, до народної 8 К. Інститута монастир в сім році отвирата не буде.

† ПОМЕРЛИ.

Лев Липецький, начальник центрального магазину „Народної Торговлі" в Стрию, помер по довшій тяжкій недузі дня 17. серпня в Стрию. в 61 році життя. Похорон відбуде 19. с. м. при значній участи віскової публики. Дирекція „Народної Торговлі" вислала на похорон свого відпоручника п. Івана Сенчишина. Покійний, один з найстарших співробітників „Народної Торговлі", бо служив в ній повад 28 літ, визначався роботячістю і незвичайною солідністю, та повлав великі заслуги около розвою складів в Сяноці, Тернополи, Коломиї і магазину в Стрию, в котрих був начальником. Велике число начальників складів „Народної Торговлі" було учеників-практикантів Покійного, який все широко, по батьківськи опікувався помолодним персоналом. В. Й. п.

Ярослав Герчановський, уч. VI кл. укр. гімназії, упокоївся 18. мая с. р. в Станиславові. Покійний, маючи 16. літ, вступив добровільно до У. С. С. в 1915 р. Тут набавився покійний тяжкої хороби, що мучила його майже два роки. Не судилось молодцеви працювати спільно з товаришами для добра України. В. Й. п.

Анастазія Данилюківна, найдорожша донечка Василя Данилюка, уч. III. р. семинарії уч. С. С. Василянок, по довгих і тяжких терпінях засипула в Бозі дня 16. с. м. о год. 1. в пол. у Львові. Похорон відбудеться в Рогатині з двірця жел. на родинне кладовище. В. І. П.

ОГОЛОШЕНЯ.

Четвер, 22. серпня 1918.

Нині: греко-кат.: Матія ап. — римо-кат.: Тимотея

Завтра: греко-кат.: Лаврентія мч. — римо-кат. Филипа.

| В кіні Коперник премієра величавої драми на 4 дії з Елеєм Ріхтер в головній ролі п. з. „На ясній береві". Акцію драми підносить знаменито достроєна музика. XXX.

| Виділ „Руського Народного Дому" в Калуши оголошує, що Загальні Збори членів Руського Народного Дому в Калуши відбудуться в Калуши, в льокалі Хлопского Союза, на основі узвали Загального Збору членів з дня 12. серпня 1918, дальше на дня 29 серпня 1918 р. о год. 2. попол. з отсим порядком дневним: 1) Вибір голови і Виділу. 2) Ухвали на затятнене позички на відбудову дому „Руского Народного Дому. 3) обговорене відбудови. За Виділ о. Микола Герасимович, голова, Микола Кочан, секретар. 384

Подебрадка — Правдиві чеські води. — -Шаратіца-

найлучша природна вода мінеральна, дуже добра столова вода.

природна, гірка вода мінеральна. — Одиноке найлучше і нешкідливе средство на перечищення.

Жадайте всюди лишень згаданих вод та попирайте братні жерела.

ВАЦЛАВ ГЕМЗАЧЕК в КРАНОВІ, площа Матейні ч. 5.

І Пезір Журавно! Щоби одержати цукор, нафту, сірники і оцет на вересень прошу всіх справників К. К. по інформації і на нараду на 23. серпня о год. 11. передпол. М. Кунда.
337 1—7

Субскрибуйте акції Українського Банку!

„Український Банк" основують ся акційним капіталом трех міліонів корон, розділених на 7.500 акцій, кожда акція по 400 корон.

Головним завданєм „Українського Банку" є: 1) придбанє селянському населеню землі, лісів і пасовиск дорогою парцеляції більших земельних посілостий і взагалі піднесенє рільничого господарства, та 2) поширенє промислу у всіх його галузях, подвигненє господарсько-промислових підприємств та торговлі.

Акції „Українського Банку" принесуть посідачеви дохід у виді дивіденди. Акції є корисною і безпечною льокацією капіталу: їх можна продати або дістати на їх вастав позичку. Для кредитових товариств і заробковогосподарських стоваришень акції є дуже догідним способом льокації резервових фондів.

Посідане пятьох акцій „Українського Банку" дає посідачеви голос на загальних зборах акціонарів (членів Банку). Акціонарі, що посідають менше ніж пять акцій, можуть лучити ся між собою для установленя спільного повновласника до участи в загальних зборах акціонарів.

Хто хоче стати членом „Українського Банку", нехай негайно пересше правильно виповнене зголошенє і відповідну квоту, а се по 400 корон за акцію, а кремі того на безпосередну належитість по 4 кор. і на кошти конфекції по 4 кор., разом проте за кожду акцію по 408 корон на адресу: Товариство взаїмного кредиту „Дністер" у Львові, ул. Руська ч. 20, вкладкова книжка ч. 11.200.

Повний проспект, зголошенє і почтові складанки висилають ся на жаданє. 1031

Комітет основателів „Українського Банку".

НАДІСЛАНЕ.

Кривий адвокат

Др. Евген Гвоздецький

веде канцелярію у Львові, ул. Красіцьких 6
265. 4—?

Акушер і дентист

Др. Я. ҐОЛЬД

повернув до Тернополя і ординує при вул. Тарновського 5. 313 3—3

ОГОЛОШЕНЯ.

Вдовець-інвалід на рядній посаді, оженить ся з панною бідною або сиротою добрим і тихим разом. Пропозиції нехай посилає бажаючі, фотографію появлять. Письма до Адміністрації „Діла" під „Інвалід 40" по можливо скорим. 312 2—3

Купець, здоров, дома дітей, літ 18, на посаді, в браку знайомства оженить ся з панною доброї вдачі літ 20—23, хвоєвою, бідною. Пропозиції нехай дочки купців не обіймають свої торгові. Фотографію складати. Листи прошу слати до Адміністрації „Діла" під: „Купець 4" по можливо скорим. 312 2—3

Молодий симпатичний літ 30. на становиску урядовім, знайомство з панною сентуальною вдовою, гожого вигляду, посажистою, з матеріяльним ціла. Ласкаві зголошення прошу слати до 5 вересня до Адміністрації „Діла" під „Надія". За дискрецію ручу словом чести 32. 1—2

Пошукую інструктора на цілий рік шкільний 1918/9 для уч. V., II і I. гімн. укр. Ласкаві зголошення слати прошу: о. Іван Юрків в Д бранці п. п. Журавно. 320

Інструктора(ки) здібного і совісного пошукуєся до трех хлопців, в IV. кл. народ. та I, II. гімн. від вересня на цілий рік. Услівя: ціле удержанє, нешкане і гонорар після умови. Зголошеня на адресу: о. Стефан Макар в Новім Місті коло Перемишля, почта і стація зелізнича в місци. 317 1—1

Пошукуєся інструктора на цілий рік до науки дітий з V. кл. гімн. і IV. кл. народної. Реферуючі зводять подати свої услівя на адресу: Свящ. Воєвод. Вербенець в Стібні ad Медика почта Іосо. 319 1—3

Важне для священників, дяків і хорів церковних. Появилась повна всенародна Літургія на два голоси. Набути можна в книгарни Шевченка і Ставропігії, — ціна 3 К, порто 60 сот. 278 3—3

Однорічний курс матури семинаріяльної і школи виділової буде вести для панночок фахевий професор Інформації: П. Горбачевська, Львів, Йосафата ч. 8. 274. 3—3

„Огні Орійної Землі" ісер. епізод. Анр. Чекановського, в яких представлено долю укр. безвольної родини на тлі реакційної боротьби в летючими в Синитській Землі (10 епізодів) має вийшло в друку (видано накладом „Праця", дві крон. 8°, 3 ілюстр.) і є до набутя в книгарни Тов. ім. Шевченка, Львів, Ринок ч. 10. і в книгарни Ставропігії, Львів, ул. Руська ч. 3. — Ціна 2 кор. 285 3—10

Появилась:

Повна всенародна Літургія після напівів найзнаменитших композиторів, на 2 голоси, ціна 4 К. порто 60 с. 333. 1—2

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ

Товариства Кредитового „Селянська Поміч" в Пробіжній відбудуться дня 30 серпня 1918 р. о годині 3. по полудни зі слідуючим порядком дневним:

1. Відчитанє протоколу з попередних загальних зборів.
2. Звіт Дирекції з рахунків і діловодства.
3. Вибір 3 членів до Ради Надзірючої.
4. Розділ висків.
5. Внесення і запити членів.

Дирекція. 336. 1—3

ЛІЦИТАЦІЯ КОНЕЙ

відбуде ся у Львові дня 30. серпня 1918 р. в касарнях при вул. Вулецькій.

Початок ліцитації о год. 9. перед полуднем.

До продажі є призначені коні, які надаються до полевих і лісових робіт.

Уповажнені до купна мусять предложити і в місци ліцитації віддати леґітимації уповажняючі до купованя, видані старостом; політичною властию I. інстанції.

Ґаналярі коней і посередники суть виключені. Леґітимація мусить виказати скількість купуючих коний.

Колиби кінь згинув, купуючий не одержить ніякого відшкодованя. Точка 16, услівя закупна коний (виставлених в старостві для публичної відомости) знесена. Без леґітимації вступ на площу ліцитації як рівнож участь в ліцитації заборонений.

K. u. k. Inspizierender der Pferdeergänzung beim Militärkommando
Lemberg, Tarnowskiegogasse 35. Tel. 472.
XV. 1—?

Краєвий Союз для збуту худоби у Львові вул. Осолінських ч. 15.

потребує сейчас кореспондента, вмілу містки, яка вправно пише на машині „Мерседес" українським і латинським письмом і тримати бюрові до бухальтерії і маніпуляції. Власноручно писані подання потенції приймає Дирекція кождого дня до 12. год. рано. 113 3—?

СПІВАНИК УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ!

В окрасі: Складанка з красних, 128 стор., 83 пісні з нотами на один голос, 68 обрядів. Прегарна книжка. — Ціна 5 кор. — Жадати за посилатою: Zentralleitung der ukrainischen Legion, Wien VIII., Lederergasse 20. — З поля треба слати К 5·70 кауцію. VIII. 2—?

„НОВИЙ ЧАС"

ЗАПРОШЕНЄ ДО ПЕРЕДПЛАТИ.

Ілюстр. сусп. еже, 1 літер, виходить з 5. вересня 1918.

Обіг. події. Укр. господарство, політика, кооп. ...

Редакція і Адміністрація „НОВИЙ ЧАС"
Львів, вул. Руська ч. 3.

Всі мали. труднощі виконують нас ...
Публику о всякі замовлення. Видані на ...
ми радо вислані. 187 1—?

БАНДАЖІ на ПРОПУКЛИНИ (ґуртуру, брух)

пупця, черева, уда і пахвини для дітей, жінок і мущин. *Замовляючи належить описати місце пропукнини, з якого боку, які, якого і міру нитки або в центиметрах ...тіла через бедра (глубокі мицнию).* Ціна від 20 — 80 корон, але і вище.

Універсальні еластичні на ґумах для жінок, подекуди й для мамів — на обвинені черева, — на обірвання, — на літаючу нирку, — на опадення жолудка, для запобігання по кесарській операції, — на нежит кишок і жолудка, — на заосмотрення розтягнених пропуклин черева, евентуальне пупця, — для поправлення фігури, — до ... здоровля, — для вагітних жінок ... по полові, — у внутрішних болях по пород... в боках і опущаню матиці і т. д.

Замовляючи належить описати в ...ли, далі подати віт. ріст і міру в ...через черево і довжину попід черево. Ціна від — 120 корон, але і вище.

Певну поміч проти випадання ... дають бандажі системи проф. ...

Замовляючи належить подати: ... скількість потребуних полосів міру в ... і довкола черева. Ціна від 80 — 160 корон, ... і вище.

Ґумові бандаже до мочення з ... вовняна в часі ... і подражнень для ... і дорослих. Попосли в розмаїтих ... відповідні стиці.

Примодержці або ортопедичні ... тори для дітей і дорослих проти покривлення ... жини, згорблення і вигинаючих повитків ... стей. *Замовляючи належить подати: ... і міру довкола під ременами і в ...сотих блищі подробиці.* Ціна від 60 корон.

Замовлення виконує негайно і ... почтою за після платою. — Виріб ріжних ... них бандажів М. Л. ПОЛЯЧЕК, Самбір ... Галичина.

Відповідає за редакцію: д-р ВАСИЛЬ ПАНЕРЬО — Друкарня ... Львів, Ринок ч. 10